

Режим міжнародно-публічно-приватного партнерства для активізації взаємодії України та Польщі у науково-технічній та інноваційній сферах

Вячеслав Ляшенко*

<https://orcid.org/0000-0001-6302-0605>

Ірина Петрова**

<https://orcid.org/0000-0002-0515-5349>

Анотація: Проаналізовано європейський досвід ПППу науково-технічній та інноваційній сферах. Визначено, що роль держави полягає у сприянні розвитку фундаментальних знань і комплексу технологій стратегічного характеру, створенні інфраструктури та сприятливого клімату для інноваційної діяльності, а бізнесу – у створенні технологій на основі власних досліджень та ринковому освоєнні інновацій. Запропоновано для активізації взаємодії України та Польщі у науково-технічній та інноваційній сферах запровадити режим міжнародно-публічно-приватного партнерства. Розглянуто складові режиму міжнародно-публічно-приватного партнерства. Визначено, що режим міжнародно-публічно-приватного партнерства дозволить налагодити участь між міжнародними фінансовими установами, органами державної влади, вищими навчальними закладами/науково-дослідними установами та бізнесу сумісному фінансуванні проєктиву науково-технічній та інноваційній діяльності України та Польщі.

Ключові слова: інноваційна сфера, науково-технічна сфера, Європейський Союз, Польща, Україна, публічно-приватне партнерство, режим міжнародно-публічно-приватного партнерства.

* Д.е.н., проф., Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ, Українавул. Володимирська, 54 Оф. 416, 436 Поштовий індекс 01030.

** К.е.н., Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ, Україна.

На сучасному етапі розвитку міжнародних економічних зв'язків виникає необхідність активізації взаємовідносин між міжнародними фінансовими установами, органами державної влади, університетами, науково-дослідними інститутами та приватного сектору на засадах партнерства для фінансування проєктиву науково-технічній та інноваційних сферах в Україні та Польщі¹.

Європейській досвід публічно-приватного партнерствау науково-технічній та інноваційній сферах

У документах Європейського Союзу підкреслюється практичне та соціально-економічне значення реалізації проєктів на засадах публічно-приватного партнерства (ППП) з точки зору сприяння забезпеченню найвищої конкурентоспроможності в інноваційній сфері. Зокрема, «прийняття Лісабонської Стратегії ЄС, яка знайшла продовженняу Стратегії ЄС-2020, та висування на перший план інноваційного імперативу інтеграційного розвитку надало потужного імпульсу публічно-приватному партнерству в інноваційній сфері ЄС, зокрема через розгортання дослідницьких проєктів ППП із частковим фінансуванням із бюджету Рамкових програм ЄС»². У Стратегії «Європа 2020: Стратегія інтелектуального, стійкого і всеосяжного зростання» серед трьох взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих пріоритетів є інтелектуальне зростання: розвиток економіки, що спирається на знання та інновації. Європейська Комісія запропонувала за кожним із пріоритетних

- 1 Україна в європейському науково-освітньому та інноваційному просторі: концепція адаптації та інтеграції в умовах Угоди про асоціацію з Європейським Союзом: монографія / [С.В. Іванов, В.І. Ляшенко, І.Ю. Підоричева, М.О. Солдак та ін.]; НАН України, Ін-т економіки пром-сті, Київ 2018, 331 с.; Y. Kharazishvili, A. Kwilinski, H. Dzwigol, V. Liashenko, *Strategic European Integration Scenarios of Ukrainian and Polish Research, Education and Innovation Spaces*, "Virtual Economics" 2021, no 4 (2), с. 7–40, <https://www.virtual-economics.eu/index.php/VE/article/view/104/76> [дата доступу 13.05.2021]; I. Pidorycheva, H. Shevtsova, V. Antonyuk, N. Shvets, H. Pchelynska, *A Conceptual Framework for Developing of Regional Innovation Ecosystems*, "European Journal of Sustainable Development" 2020, vol. 9, no 3, с. 626–640, <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n3p626> [дата доступу 13.05.2021].
- 2 І. В. Тараненко, О. В. Охінько, *Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні*, «Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму» 2011, № 1 (44), с. 382–383.

напрямів сім ініціатив для стимулювання прогресу³. Одна з цих ініціатив це «Інноваційний Союз», який є «комплексним планом реалізації інноваційної стратегії ЄС, спрямованим на стимулювання повного інноваційного ланцюга від ідеї до ринку готової продукції»⁴, с. 17. Спільні Європейські проекти публічно-приватного партнерства орієнтовані на досягнення цілей сталого розвитку, екологічної безпеки, добробуту суспільства⁵.

Розвиток публічно-приватного партнерства визначено ключовим механізмом досягненні Цілей сталого розвитку. У Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 25.09.2015 A / RES / 70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» публічно-приватне партнерство зазначено як один з пріоритетних напрямів досягнення сталого розвитку⁶. Взаємозв'язок цілей сталого розвитку та публічно-приватного партнерства впливає з Цілі 17 «Зміцнення засобів реалізації Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку та активізація його діяльності» в якій безпосередньо вказується «Заохочувати і стимулювати ефективне партнерство у державному секторі, державно-приватне партнерство та партнерство серед організацій громадянського суспільства, спираючись на досвід і стратегії залучення ресурсів сторін партнерства»⁷, а також з Цілі 9 «Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям», у якій передбачається «розвиток якісної, надійної, стійкої та сталої інфраструктури, включаючи регіональну та транскордонну інфраструктуру, з метою підтримки економічного розвитку та добробуту людей»⁸.

Особливість публічно-приватного партнерства у досягненні цілей сталого розвитку полягає у тому, що у партнерстві задіяні декілька суб'єктів, які взаємодіють для досягнення результату, чим самим збільшується синергетичний ефект. У свою чергу, результат цієї взаємодії лежить у площині взаємоузгодженості публічних та приватних інтересів. У Законі України «Про державно-приватне партнерство» (стаття 3) вказано, що особливість ППП є «узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою

3 Е. Арабей, *Новая европейская стратегия «Европа 2020»*, <https://eulaw.ru/content/novaya-evropejskaya-strategiya-evropa-2020/> [дата доступу 13.05.2021].

4 *Застосування публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку вугільної промисловості: колективна монографія*, НАН України, Ін-т економіки пром-сті, Київ 2017, с. 17.

5 Л. І. Тараш, І. П. Петрова, *Світові та європейські тенденції розвитку державно-приватного партнерства у визначенні пріоритетних сфер застосування*, «Вісник економічної науки України» 2015, № 1 (28), с. 133–141.

6 UN General Assembly, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, 21 October 2015, A/RES/70/1, <https://www.refworld.org/docid/57b6e3e44.html/> [дата доступу 13.05.2021].

7 *Ibidem*.

8 *Ibidem*.

отримання взаємної вигоди»⁹. Однак на практиці з'ясовується, що кожна зі сторін виходить із власних потреб з орієнтацією на цільові установки. Цілі сторін різноспрямовані, оскільки такі інтереси не збігаються за своїм напрямом (йдеться про домінування державного). При чому інтереси бізнесу можуть підтримуватися за умови державного сприяння. Жодна зі сторін не може розвиватися, не зачіпаючи інтереси іншої сторони.

Досвід реалізації проєктів на засадах ППП в інноваційній сфері свідчить, що роль держави полягає у сприянні розвитку фундаментальних знань і комплексу технологій стратегічного характеру, а роль приватного сектору – у створенні технологій на основі власних досліджень та ринковому освоєнні інновацій. Найважливішим завданням публічно-приватного партнерства в інноваційному розвитку між Україною та Польщею є активізація інноваційної діяльності та створення цілісної системи її фінансового забезпечення, яка має ґрунтуватися на широкомасштабному залученні та максимально ефективному використанні фінансових ресурсів¹⁰.

Режим міжнародно-публічно-приватного партнерства у сумісному фінансуванні проєктиву науково-технічної та інноваційної діяльності України та Польщі

В Україні не розроблено спеціальних актів в інноваційній сфері, що регламентують реалізацію публічно-приватного партнерства, а це безперечно, стримує його впровадження. У зв'язку з цим, «пропонується ввести поняття «міжнародно-публічно-приватне партнерство» (МППП) з урахуванням міжнародної складової, а для стимулювання залучення зарубіжних інвестицій запровадити «режим міжнародно-публічно-приватного партнерства»¹¹ (рисунком 1) для «стимулювання залучення інвестицій, який поєднує систему стимулів і пільг, обов'язкових умов й обмежень для дотримання балансу інтересів міжнародних донорів, держави і бізнесу»¹². Відмінною особливістю

9 Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> [дата доступу 13.05.2021].

10 Л. І. Тараш, І. П. Петрова, *Світові та європейські тенденції розвитку...*

11 І. П. Петрова, П. І. Шилепницький, *Можливості публічно-приватного партнерства для інноваційного розвитку пр омисловості*, «Інфраструктура ринку» 2020, Випуск 47, с. 55–61.

12 І. П. Петрова, *Режим міжнародно-публічно-приватного партнерства для прискорення неоіндустріальної модернізації економіки старопромислових регіонів. Сучасні*

є його стимулююча спрямованість, який проявляється через гарантії, пільги та різні форми державної підтримки.

Рисунок 1. Режим міжнародно-публічно-приватного партнерства

Джерело: І. П. Петрова, *Модернізація економіки старопромислових регіонів на засадах smart-спеціалізації*, «Вісник Національної академії наук України» 2020, № 6, с. 30–37, <https://doi.org/10.15407/visn2020.06.030> [дата доступу 13.05.2021].

Режим МППП дозволить налагодити участь між міжнародними фінансовими установами, органами державної влади, вищими навчальними закладами/науково-дослідними установами та бізнесу сумісному фінансуванні проєктиву науково-технічній та інноваційній діяльності України та Польщі (рисунок 2).

Складовими регуляторного режиму міжнародно-публічно-приватного партнерства (RIPP) визначено такі¹³:

$$RIPP = \{G; S; I; R; P\},$$

де G – цілі, які декларується досягти введенням режиму; S – суб'єкти, на яких поширюється дія режиму; I – стимули, пільги та обмеження необхідні для досягнення декларованих цілей; R – ресурси, що задіяні процесі реалізації режиму; P – алгоритм дій для реалізації режиму.

технології менеджменту, інформаційне, фінансове та облікове забезпечення розвитку економіки в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Черкаси, 16–17 квітня 2020 року, Східноєвропейський університет економіки і менеджменту, Черкаси 2020, с. 109–111.

13 І. П. Петрова, *Режим міжнародно-публічно-приватного...*

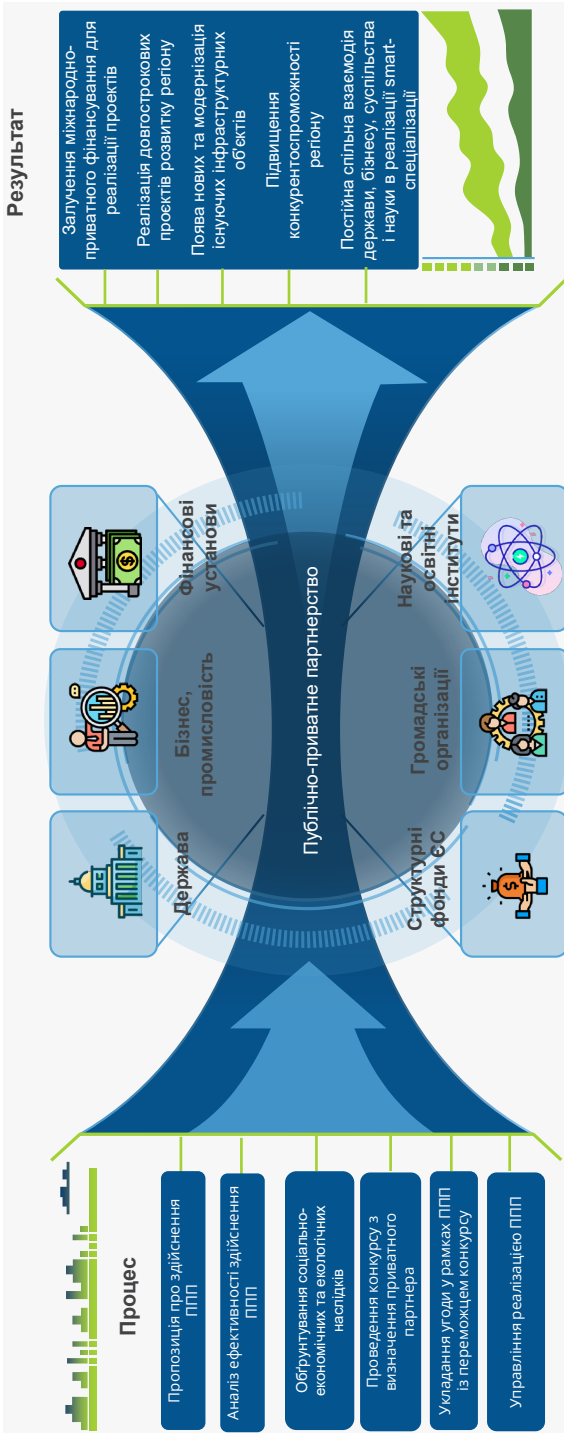
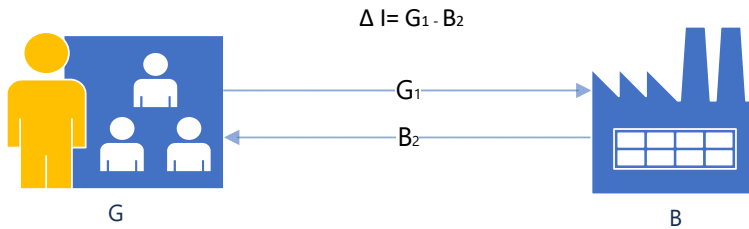

Рисунок 2. Міжнародно-публічно-приватне партнерство науково-технічній та інноваційній сферах
Джерело: І. П. Петрова, *Режим міжнародно-публічно-приватного...*

В Україні механізм реалізації міжнародно-публічно-приватного партнерства лише формується та на даний момент функціонує фрагментарно. Втілення державної політики щодо впровадження публічно-приватного партнерства в Україні не забезпечує реалізацію та функціонування проектів на засадах МППП¹⁴. Як наслідок, автономне існування численних інститутів стало перешкодою на шляху створення багаторівневої цілісної системи координації взаємин між інститутами реалізації проектів МППП. У цьому аспекті важливим є організація взаємодії економічних агентів при реалізації проектів міжнародно-публічно-приватного партнерства. При цьому аналізі доцільності оцінити спотворення та ефективність прийняття рішень при організації взаємодії агентів в механізмі МППП. Інтерпретуючі різні варіації взаємодії агентів та інституційних посередників через призму конкретних агентів (держава, бізнес, громадянське суспільство та міжнародна організація), отримуємо наступні схеми:

(1) взаємодія держави та бізнесу безпосередньо може мати викривлення $\Delta I = G_1 - B_2$, обумовлене сприйняттям інформаційного сигналу G_1 бізнесом, на якого здійснюється вплив (рисунок 3):

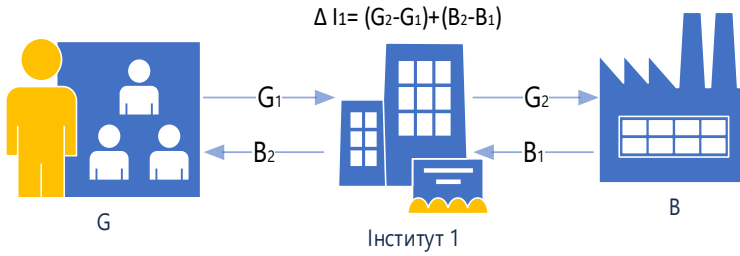

Примітка: G_1 , B_2 – інформаційні сигнали

Рисунок 3. Взаємодія держави та бізнесу безпосередньо
Джерело: власне дослідження авторів.

(2) поява Інституту 1у взаємодії держави та бізнесу викликає розрив інформаційного сигналу G та B на дві складові G_1 і G_2 й B_1 і B_2 , що пов'язано з діяльністю Інституту 1. Тоді спотворення може збільшуватися за рахунок наявності цього Інституту на величину $\Delta I_1 = (G_2 - G_1) + (B_2 - B_1)$. Тим самим оперативність прийняття рішень та їх якість можуть знизитися (рисунок 4):

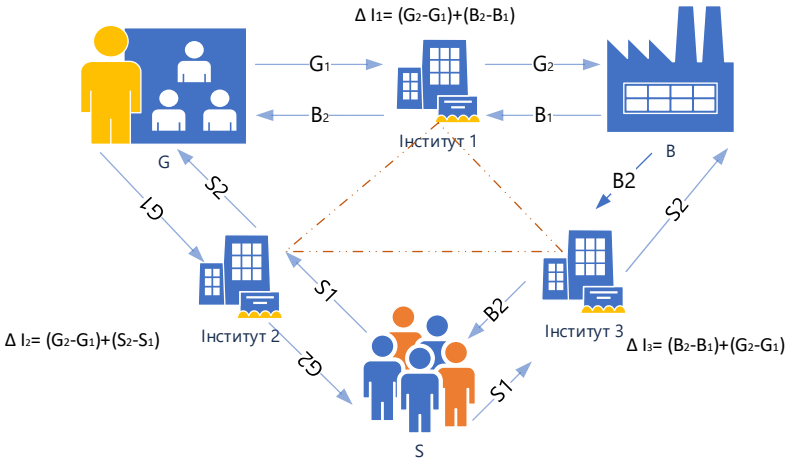
14 І. П. Петрова, П. І. Шилепницький, *Можливості публічно-приватного...*

Примітка: G_1, G_2, B_1, B_2 – інформаційні сигнали

Рисунок 4. Взаємодія держави, бізнесу й Інституту 1
Джерело: власне дослідження авторів.

(3) якщо розглядати взаємодію держави, бізнесу й громадянського суспільства, то й Інститутів може бути декілька. У такому випадку викривлення інформації може спостерігатися по кожній гілці взаємодії для кожного Інституту ($\Delta I_1 = (G_2 - G_1) + (B_2 - B_1)$; $\Delta I_2 = (G_2 - G_1) + (S_2 - S_1)$; $\Delta I_3 = (B_2 - B_1) + (G_2 - G_1)$) (рисунок 5):

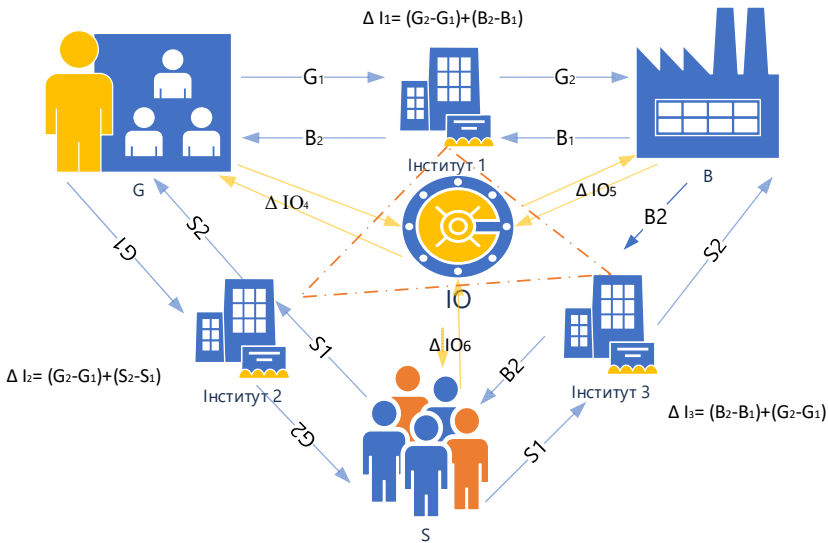
Примітка: $G_1, G_2, B_1, B_2, S_1, S_2$ – інформаційні сигнали

Рисунок 5. Взаємодія держави, бізнесу, громадянського суспільства й інститутів 1, 2, 3
Джерело: власне дослідження авторів.

(4) поява міжнародних організацій ланцюгу взаємодії «держава-бізнес-громадянське суспільство» теж вносить корективи та похибкию напрямі прямої взаємодії: «держава-міжнародна організація» (ΔIO_4); «бізнес-громадянська організація» (ΔIO_5); «громадянське суспільство-міжнародна організація» (ΔIO_6).

Ще варто уточнити, що міжнародна організація може взаємодіяти через Інститути розвитку, що теж створює викривлення інформаційного сигналу (рисунок 6).

Якщо Інститут один, то він контролює всі інформаційні потоки і викривлення буде самим мінімальним, проте в разі помилки цієї структури, вона позначиться на функціонуванні держави, бізнесу та громадянського суспільства. Якщо Інститутів декілька, то й збільшується викривлення інформаційних сигналів. Тому оптимальним критерієм може бути: $\Delta Z \geq \Delta Z_1, 2, 3, \dots$, що свідчить необхідність в Інституті, адже існуючі інформаційні сигнали спотворені більше, ніж при наявності проміжної структури, яка буде підвищувати релевантність інформації, оперативність і ефективність управління.

Примітка: G1, G2, B1, B2, S1, S2 – інформаційні сигнали

Рисунок 6. Взаємодія держави, бізнесу, громадянського суспільства, міжнародної організації й інститутів 1, 2, 3

Джерело: власне дослідження авторів.

Отже, при взаємодії економічних агентів в реалізації МППП слід більш точно обґрунтувати необхідність організаційних модифікацій та змін в системі управління. Наприклад, критерієм прийняття рішень щодо взаємодії може бути оцінка викривлень інформаційних потоків.

Таким чином, в умовах інтеграції в Європейський Союз актуалізується значимість МППП, що дозволяє залучити в економіку фінансові ресурси, зокрема й міжнародні кошти для створення інноваційної інфраструктури

та реалізації інноваційних проєктів. МППП становить організаційну основу взаємодії держави, науково-освітніх організацій і бізнесу із залученням міжнародних організацій в рамках формування національної інноваційної екосистеми.

Література

- Арабей Е., *Новая европейская стратегия «Европа 2020»*, <https://eulaw.ru/content/novaya-evropejskaya-strategiya-evropa-2020/> [дата доступу 13.05.2021].
- Застосування публічно-приватного партнерствау сфері інноваційного розвитку вугільної промисловості: колективна монографія*, НАН України, Ін-т економіки пром-сті, Київ 2017, 196 с.
- Петрова І. П., *Модернізація економіки старопромислових регіонів на засадах smart-спеціалізації*, «Вісник Національної академії наук України» 2020, № 6, с. 30–37, <https://doi.org/10.15407/vism2020.06.030> [дата доступу 13.05.2021].
- Петрова І. П., *Режим міжнародно-публічно-приватного партнерства для прискорення неоіндустріальної модернізації економіки старопромислових регіонів. Сучасні технології менеджменту, інформаційне, фінансове та облікове забезпечення розвитку економіки в умовах євроінтеграції : збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Черкаси, 16–17 квітня 2020 року, Східноєвропейський університет економіки і менеджменту, Черкаси 2020, с. 109–111.*
- Петрова І. П., Шилепницький П. І., *Можливості публічно-приватного партнерства для інноваційного розвитку промисловості*, «Інфраструктура ринку» 2020, Випуск 47, с. 55–61.
- Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> [дата доступу 13.05.2021].
- Тараненко І. В., Охінько О. В., *Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні*, «Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму» 2011, № 1 (44), с. 376–386.
- Тараш Л. І., Петрова І. П., *Світові та європейські тенденції розвитку державно-приватного партнерствау визначенні пріоритетних сфер застосування*, «Вісник економічної науки України» 2015, № 1 (28), с. 133–141.
- Україна в європейському науково-освітньому та інноваційному просторі: концепція адаптації та інтеграції в умовах Угоди про асоціацію з Євро-*

- пейським Союзом: монографія* / [С. В. Іванов, В. І. Ляшенко, І. Ю. Підоричева, М. О. Солдак та ін.]; НАН України, Ін-т економіки пром-сті, Київ 2018, 331 с.
- Kharazishvili Y., Kwilinski A., Dzwigol H., Liashenko V., *Strategic European Integration Scenarios of Ukrainian and Polish Research, Education and Innovation Spaces*, "Virtual Economics" 2021, no 4 (2), с. 7–40, <https://www.virtual-economics.eu/index.php/VE/article/view/104/76> [дата доступу 13.05.2021].
- Pidorycheva I., Shevtsova H., Antonyuk V., Shvets N., Pchelynska H., *A Conceptual Framework for Developing of Regional Innovation Ecosystems*, "European Journal of Sustainable Development" 2020, vol. 9, no 3, с. 626–640, <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n3p626> [дата доступу 13.05.2021].
- UN General Assembly, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, 21 October 2015, A/RES/70/1, <https://www.refworld.org/docid/57b6e3e44.html/> [дата доступу 13.05.2021].